

Latvijas Universitātes studentes (1919–1920) – mūžīgā studenta piemērs¹

Female Students at the University of Latvia (1919–1920) – Example of “Eternal Student”

Zane Rozīte, *Mg. hist.*

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātes zinātniskā asistente
Aspazijas bulvāris 5, Rīga, LV-1050
E-pasts: zane.rozite2@inbox.lv

Rakstā aplūkotas 1919./1920. gadā Latvijas Universitātē iestājušās sievietes kā piemērs ilggadējo jeb mūžīgo studentu problēmai, kas bija raksturīgs augstskolas darbības aspekts. Balstoties uz gandrīz nepētītajām studenšu personas lietām, raksturoti galvenie studiju procesa pagarināšanas iemesli: augstskolas iekšējās problēmas – telpu, mācību līdzekļu, pasniedzēju trūkums, latviešu valodas prasmes, lekciju noslodze, kā arī ārējie apstākļi – ekonomiskā un sociālā situācija, ģimene, nodarbošanās, slimības. Turpinājumā aplūkota sabiedrības reakcija un risinājumi, lai novērstu studiju procesa ieilgšanu. Studijas ieilga gan vīriešiem, gan sievietēm, tomēr sievietes bija vairāk pakļautas ikdienas dzīves sociālajām un ekonomiskajām problēmām, un tas pagarināja studiju procesu ilgāk par desmit gadiem.

Atslēgvārdi: sieviete studente, Latvijas Universitāte, mūžīgais students, studiju process, sociālais stāvoklis.

The article is devoted to female students of the University of Latvia, who started their studies in 1919/1920. Based on nearly unexplored personal files of students, the female students are researched as an example of the long-term or “eternal student” problem, analyzing principal reasons for prolonging studies: the internal problems of the university – shortage of study materials, lecturers, Latvian language skills, schedule of lectures; and also the external problems, including personal situation of students – economical and social circumstances, family, work, diseases. In continuation of the article, the reaction of society and a solution to avoid study process prolonging are reflected. Although study process could become extended both in case of male and female students, women were more likely to become exposed to everyday’s life social and economical difficulties, and this resulted in stretching out the study process for more than a decade.

Keywords: female student, University of Latvia, “eternal student”, study process, social circumstances.

Latvijas Universitātē² (turpmāk – LU) starpkaru periodā kļuva par lielāko augstskolu un nozīmīgāko pētniecības centru Latvijā. Tās vēsturei veltīta salīdzinoši plaša literatūra, kas ļauj izsekot LU izveidošanai, fakultāšu darbībai un sniedz detalizētas ziņas par mācībspēku un studentu skaitu un sastāvu, kā arī plašāk par studentu korporāciju vēsturi. Savukārt paši studenti gandrīz nemaz nav raksturoti, trūkst arī studentu sociālā portreta analīzes un studiju gaitu izpētes.

Saskaņā ar fakultāšu mācību programmām studiju ilgums LU tika noteikts četri gadi, Medicīnas fakultātē – pieci.³ Tomēr jau 20. gadu vidū un beigās kļuva acīmredzams, ka ievērojams skaits studentu ne tikai nespēja pabeigt universitāti, bet vairākumam studentu studiju process būtiski ieilga. Rezultātā veidojās LU darbībai raksturīga problēma – ilggadējie jeb mūžīgie studenti.

LU vēsturei veltītajos darbos, tai skaitā jubilejas izdevumos un darbības pārskatos, lai arī atzīmēta, tomēr ilggadējo studentu problēma aplūkota vien dažos teikumos bez plašākas analīzes. Piemēram, Latvijas Universitātes 90 gadu jubilejas izdevumā norādīts, ka “*daudziem studijas ieilga*”,⁴ kā galveno iemeslu minot – “*darba un mācību apvienošana*”.⁵ Šiem darbiem kopumā gan raksturīgāka LU darbības slavēšana, rezultātā arī problemātiskie LU darbības aspekti nav aplūkoti. Ilggadējo studentu problēma skatīta vienlaicīgi ar LU raksturīgi nelielu absolventu skaitu. Vēsturnieks Heinrihs Strods šiem procesiem par iemeslu minējis studiju apvienošānu ar algotu darbu, mācību grāmatu trūkumu latviešu valodā, savu (studenta) spēju pārvērtēšanu, ģimenes veidošanu.⁶ Šāds vērtējums gan ir reti sastopams. Kopumā darbos uzskaitīti statistiskie dati, norādot vidējo studiju ilgumu

un studentu skaitu, kuriem studijas ieilgušas, neiedziļinoties problēmas būtībā.

Kaut gan jēdziens “mūžīgais students” historiogrāfijā kā noteiktas studentu grupas apzīmējums praktiski netiek lietots, kā arī starpkaru Latvijas periodikā ir reti sastopams, tomēr šis ironiskais apzīmējums ir ārkārtīgi trāpīgs, domājot par LU studentu vairākumu. Vēsturnieks H. Strods ir viens no nedaudzajiem, kurš minējis jēdzienu “mūžīgie studenti”. Tomēr viņš norādījis, ka mūžīgie studenti lielā skaitā bijuši starp studentiem brīvklaušitājiem. Viņaprāt, tie esot bijuši “*turīgi laudis, kuri par savu hobiju uzskatīja Universitātes apmeklēšanu*”.⁷ Šajā rakstā ar apzīmējumu “mūžīgais students” jāsaprot tādu pilntiesīgo studentu kategorija, kuru studijas turpinājās ilgāk, nekā to paredzēja LU noteikumi, pat 10–15 gadus, turklāt vairākos gadījumos pat visu LU darbības periodu līdz padomju okupācijai 1940. gadā. Kaut arī mūžīgie studenti bija gan vīrieši, gan sievietes, Latvijas Universitātes fondā glabāto studentu personas lietu analīze atspoguļo, ka ieilgušas studijas bija raksturīgākas studentēm sievietēm, kas veidoja ievērojamu studentu daļu.⁸ Jau 1919. gada rudens semestrī LU tika reģistrētas 685 sievietes⁹ – tas atspoguļoja demokrātiskās izmaiņas, pirmo reizi Latvijas teritorijā sniedzot sievietēm pilnvērtīgas tiesības uz augstāko izglītību neatkarīgi no tautības, pilsonības, reliģiskās piederības vai sociālās izcelsmes.¹⁰

Raksta mērķis ir aplūkot galvenos iemeslus, kas veidoja mūžīgo studentu problēmu, kā galveno avotu bāzi izmantojot 1919.–1920. gadā mācības uzsākušo sieviešu personas lietas.¹¹ Raksta pamatā ir 1919.–1920. gadā studijas uzsākušo sieviešu piemērs, kas aptver LU darbību visā starpkaru periodā, rezultātā plašāk atsedzot mūžīgā studenta problēmu.

Mūžīgais students – cik ilgi?

Statistikas dati rāda, ka studenšu vidējais mācību ilgums bija 9,7 gadi. Interesanti, ka tieši Medicīnas fakultātē, kaut arī tajā bija viena no smagākajām un garākajām studiju programmām, ne tikai bija lielākais absolvenšu skaits, bet fakultātes studentes mācības spēja nobeigt vidēji visīsākajā laikā – 7,3 gados. Savukārt Filoloģijas un filozofijas fakultātē studējošo sieviešu mācības ieilga vidēji 12 gadus. LU 1919. gadā studijas uzsāka arī ievērojams skaits sieviešu, kuras vēlējās pabeigt iesākto, bet dažādu iemeslu dēļ nepabeigto augstāko izglītību. Tādējādi fakultātēs tika atvērti 2. un 3. kursi, kas studentiem sniedza iespēju nobeigt iepriekš uzsāktās studijas divu vai trīs gadu laikā. Arī šīm studentēm mācību process būtiski ieilga. Atsevišķas sievietes 1919./1920. gadā iesāktās studijas spēja nobeigt tikai padomju vai vācu okupācijas laikā. Piemēram, ķīmijas studente Zelma Ungure farmācijas grādu ieguva tikai 25 gadus pēc studiju uzsākšanas – 1944. gadā.¹² Tiesa gan, LU noteikumi paredzēja, ka nepārtraukti studēt varēja maksimāli astoņus gadus, tādējādi ieilgušo studiju gaitu raksturoja bieži pārtraukumi. Uzskatāms piemērs ir studentes Elfrīdas Stepes studijas. 1919. gada novembrī sieviete sākotnēji lūgusi viņu uzņemt Dabaszinātņu nodaļā, bet 1920. gadā pārskaitīta uz Inženierzinātņu fakultāti. Šajā fakultātē studente līdz 1944. gadam atkārtoti lūgusi viņu ieskaitīt astoņas reizes.¹³

Statistika liecina, ka no 1919./1920. gadā uzņemtajiem 1245 studentiem (gan vīriešiem, gan sievietēm) piecu gadu laikā augstskolu bija beiguši aptuveni trešdaļa studentu jeb 443.¹⁴ Lai arī bija ievērojams skaits studenšu, kuras jau bija izstājušās no LU, tomēr personas lietu materiāli liecina, ka vairākumam studenšu mācību process bija ieildzis, lūdzot studiju pagarinājumus vai prasot atstāt konkrētā kursā uz otru

gadu, savukārt daļa sieviešu uz noteiktu laiku bija pārtraukušas studijas.

Studiju procesa pagarinājuma iemesli

Studiju dokumentācijā mācību pārtraukums (izbeigšana) tika pamatots ar diviem oficiāliem iemesliem – eksāmena minimuma nenokārtošana vai lekciju naudas nesamaksāšana.¹⁵ Tomēr studentu personas lietās apkopotie un saglabātie dažādie dokumenti – studentu lūgumi, skaidrojumi, CV, ārstu vai darbavietu izziņas – sniedz detalizētāku un vispusīgāku informāciju par studiju procesa pārtraukšanas vai pagarinājuma iemesliem.

Studiju pārtraukšanas iemeslus nosacīti varētu iedalīt divās lielās grupās – LU iekšējās problēmas un studentu personīgie apstākļi, lai gan šāds iedalījums ir ārkārtīgi nosacīts, jo tie savstarpēji mijiedarbojas un ietekmēja viens otru.

Latvijas Universitātes iekšējās problēmas

Viens no galvenajiem faktoriem, kas ietekmēja studiju procesa pagarināšanos, bija fakultāšu studiju programmas, kas tika raksturotas kā smagas un sarežģītas. Studenti sūdzējās par lielo lekciju, semināru un praktisko darbu skaitu, eksāmenu un citu pārbaudījumu grafiku noslodzi, par neatbilstošām lekcijām, no kurām atsakoties studijas kļūtu atbilstošākas izvēlētajam studiju novirzienam. Samērā izplatīta problēma bija kursos lasīto tēmu atkārtotāšanās pie dažādiem pasniedzējiem – tas radīja nevajadzīgu lekciju skaitu un slodzi studentiem.¹⁶

Sekmīgu mācību procesu, jo īpaši LU pirmajos darbības gados, ietekmēja izteiktais studiju materiālu – grāmatu, laboratoriju aprīkojumu, telpu – trūkums. Tehnisko zinātņu studentiem studiju materiāli sākotnēji praktiski bija tikai vācu un krievu valodā. Tā kā lekciju galvenā valoda bija latviešu, līdz ar LU darba uzsākšanu vienlaicīgi bija

jārada tehnisko zinātņu terminoloģija, bet tas būtiski kavēja studiju procesu un studentu iespēju kārtot pārbaudījumus un pat veiksmīgi uzrakstīt diplomdarbu.

Turpinot ar valodas aspektu, studenšu personas lietas rāda, ka viens no būtiskākajiem faktoriem, kas ietekmēja studenšu sekmīgu mācību gaitu, bija latviešu valodas zināšanas. LU pirmajos darbības gados vairākās fakultātēs bija samērā grūti nodrošināt lekciju pasniegšanu latviešu valodā, īpaši tehnisko zinātņu, dabaszinātņu un tiesību zinātņu nodaļā, jo trūka akadēmiski izglītotu latviešu izcelsmes pasniedzēju.¹⁷ Tādējādi tika pielauta lekciju lasīšana citā valodā, paredzot profesoriem piecu, bet docentiem trīs gadu pārejas periodu uz nodarbību pasniegšanu latviešu valodā.¹⁸ Savukārt studentiem prasības bija daudz stingrākas. Bija skaidrs princips, kas noteica, ka latviešu valodā pasniegtās lekcijas iespējams mācīt citā valodā tikai tad, ja to pieprasīja visa studentu grupa.¹⁹ Turklāt diplomdarbu kandidāta grāda iegūšanai atļāva iesniegt tikai latviešu valodā. Sliktās latviešu valodas prasmes visbiežāk ietekmēja nelatviešu tautības studentes, jo īpaši procentuāli lielo skaitu ebreju studenšu.²⁰ Vairākums ebreju studenšu bija dzimušas Latgales, Baltkrievijas, Krievijas vai Lietuvas teritorijā un primāri runāja jidišā un krievu valodā. Par sliktajām latviešu valodas zināšanām liecināja arī visi ebreju, vācu, poļu un krievu tautības studenšu uzņemšanas lūgumraksti un dažādie iesniegumi, kas bija rakstīti krievu valodā. Konkrēta liecība par latviešu valodas saprašanas grūtībām, kas rezultātā pagarināja mācību procesu, atrodama, piemēram, ebreju tautības studentes Leas Rašales lietā. Viņa kopā ar vēl vienu studentu 1925. gada novembrī adresējusi lūgumu Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes padomei:

“Nemot vērā to, ka diploma darbam jābūt iesniegtam valsts valodā, un pamatodamies

uz to apstākli, ka tanī laikā, kad jaunā paaudze mācās latviešu valodu jau no pamatskolas, mums, kuras ir nobeigušas vidusskolas Krievijā, nākas iepazīties ar valsts valodu pēdējos gados, jau būdamas universitātē. [...] Tāpēc lūdzam atļaut mums iesniegt mūsu diploma darbu krievu valodā [...] tulkojums bez saistītiem ar viņu grūtībām prasa daudz laika.”²¹

Saskaņā ar LU Dekānu padomi studentus no universitātes varēja izslēgt arī dažādu pārkāpumu dēļ uz laiku vai pilnībā – atkarībā no pārkāpuma nopietnības. Piemēram, Ķīmijas fakultātes studente Esfira Libermane izslēgta “*dēļ nepieklājīgas uzvešanās pret sekretariāta darbiniekiem*”.²² Šai studentei sods par disciplinārlietu bija izslēgšana no fakultātes līdz semestra beigām. Par nopietnu pārkāpumu tika uzskatīta arī dažādu nepatiesu ziņu sniegšana par studenšu personību vai iepriekšējo izglītību. LU pirmajā darbības gadā šim aspektam tika pievērsta ļoti liela uzmanība, jo kara apstākļos un bēgļu gaitās bija nozaudēti, iznīcināti vai citās mācību iestādēs atstāti dažādi personu un izglītību apliecinājoši dokumenti. Ja studiju kandidāti nespēja uzrādīt dokumentu oriģinālus vai apstiprinātus norakstus, tad kā pierādījums par skolas absolvēšanu un dažādu augstāko mācību iestāžu apmeklēšanu tika iesniegtas vai nu ieejas kartiņas, studenta apliecības, lekciju grāmatiņas, vai arī liecinieku apliecinājumi, ka konkrētais studiju kandidāts ir mācījies attiecīgajā izglītības iestādē. Šādos gadījumos gan vairākums studenšu tika izslēgtas pilnībā, nevis uz laiku. Piemēram, par nepatiesu ziņu sniegšanu no Medicīnas fakultātes studentu skaita izslēgta ebreju tautības studente Ida Horone, kuras dokumentos atrodams šāds lēmums:

“Ar dekānu padomes lēmumu 1920. gada 26. aprīlī – caur nepareizu ziņu sniegšanu par savu personu uz tekošo 19./20. mācību

*gadu zaudējusi tiesības būt LA studējošo skaitā. Lēmums paziņots 5.05.1920., atņemot studiju grāmatīņu un leģitimācijas kartiņu.*²³

Studentu personīgie apstākļi

Līdzās dažādām Latvijas Universitātes darbības problēmām iespēju nobeigt studijas paredzētajā laikā tiešā veidā ietekmēja arī studentu personīgie apstākļi – sociālais un ekonomiskais stāvoklis, ģimenes apstākļi, veselība u. c.

Stājoties augstskolā 1919./1920. gadā, topošajiem studentiem bija iespēja atzīmēt sev vēlamu lekciju apmeklēšanas laiku, kas ir nozīmīgs rādītājs un netieši ļauj spriest par dažādiem apstākļiem (algotu darbu, ģimeni), kas ietekmēja iespējas apmeklēt nodarbības. Studentu vairākums kā vēlamāko lekciju apmeklējumu laiku norādīja pēcpusdienu – tas liecina par sieviešu aizņemtbu dienas laikā. Vairums sieviešu strādāja algotu darbu, kas nodrošināja ikdienas iztiku un ļāva samaksāt par studijām, bet vienlaicīgi kavēja universitātes apmeklēšanu. Situāciju raksturo filoloģijas studentes Leontīnes Bērziņas lūgums pagarināt pārbaudījumu nolikšanas termiņu:

*“Esmu no plkst. 8–16 aizņemta ārpus universitātes darbā, kas man ir eksistences jautājums, kamdēļ nevaru apmeklēt romāņu nodaļas minētā laikā lasītās lekcijas un noturētos seminārus, bez kuriem nav iespējams nodaļu beigt.”*²⁴

Studiju dokumentācija liecina, ka vairākumā gadījumu LU fakultāšu vadība centās palīdzēt, pagarinot eksāmenu nolikšanas vai kandidāta darba iesniegšanas termiņu. Tomēr šāda pretimnākšana studentiem tika izrādīta, maksimums, divas reizes.

Studentes bieži uzturēja ne tikai sevi, bet arī savus ģimenes locekļus un tādēļ bija spiestas meklēt papildu nodarbošanos.

Piemēram, medicīnas studente Mira Lahoviča 1922. gadā lūgusi viņu atstāt 3. kursā uz otru gadu, jo nav spējusi nokārtot visus prasītos pārbaudījumus. Studente rakstīja: “[...] lai varētu nodrošināt sev un slimajam tēvam iztiku, strādāju skolā, kur esmu nodarbināta pusi dienas un dodu privāttundas ārpus skolas”.²⁵ Darbs ietekmēja ne tikai iespējas apmeklēt lekcijas un kārtot pārbaudījumus, bet arī kandidāta darba rakstīšanas procesu. Daudzas studentes norādījušas – tā kā viņas esot aizņemtas darbā, neatliekot laika materiālu vākšanai, bibliotēku un arhīvu apmeklējumiem un arī paša darba rakstīšanai. Kā piemērs minama vēstures studente Minna Miķelsone, kura atkārtoti lūgusi pagarināt kandidāta darba iesniegšanas termiņu, atzīmējama:

*“Savam darbam varu tikai izmantot materiālus, kas atrodas valsts arhīvā. Tā kā arhīvs atvērts līdz 3 pēcpusdienā, tad man kā skolotājai iespējams tur strādāt 2–3 reizes nedēļā pa 1,5 stundai.”*²⁶

Kaut arī algota nodarbošanās sniedza iespēju samaksāt par studijām, tomēr liela daļa studentu atkārtoti norādīja uz sarežģītajiem materiālajiem apstākļiem un lūdza atbrīvot viņas no studiju maksas vai pagarināt maksāšanas termiņu. Studentu vidū bija arī tādas, kuras nestrādāja, daļu no viņām uzturēja vecāki, vīrs vai citi radnieki. Smagā ekonomiskā situācija Latvijā ietekmēja studentu iespējas atrast nodarbošanos, tā bija izplatīta sociālā parādība pēckara apstākļos. Milda Kapele, stājoties Medicīnas fakultātē, rakstīja: “Esmu jau pusgadu bez jebkādas nodarbošanās un man mazo krājumiņu ir gandrīz aprijuse grūta slimība, kurai par upuri es ilgu laiku biju.”²⁷ Turpinājumā studente norādījusi, ka viņai nav arī neviena tuvinieka, kas varētu viņu atbalstīt, jo tēvs ir miris, savukārt “māte atraitne arī bez darba un peļņas avota”.²⁸ Sievietes bija biežāk pakļautas atlaišanas

iespējai. Kaut arī gandrīz visu karotspējīgo vīriešu iesaistīšana militārajā dienestā un milzīgais upuru skaits kopš Pirmā pasaules kara sākuma, kas ietekmēja demogrāfisko situāciju, noteica sieviešu sociālās noderības akcentēšanu pēckara Latvijā un paplašināja sieviešu iespējas strādāt algotu darbu, tomēr sievietes joprojām tika uzskatītas kā mazvērtīgāks darbaspēks (pat ja viņām varēja maksāt mazāku algu). Situāciju pēckara Latvijas darba tirgū saasināja arī demobilizētie karavīri, kuri, *“atgriezušies mājās un neatraduši brīvas darbavietas, centās tās iegūt atpakaļ”*.²⁹ Īpaši tas skāra valsts pārvaldes iestādes, kur bija nodarbināts arī ievērojams skaits studenšu. Situāciju labi raksturo Rīgas pilsētas prefekta Jāņa Dambekalna vēstule Latvijas Sieviešu palīdzības korpusa vadībai 1919. gada decembrī:

*“Ministrija aiz saimnieciskiem nolūkiem prasa, lai man padoto policijas ierēdņu skaitu samazinātu, kādēļ 1. janvārī no policijas valdes jāatļauj 12 ierēdnes – sievietes. Janvāra mēnesī beigsies Latvijas pasu izdošana un būs jāatļauj šim darbam uz laiku pieņemtās aptuveni 70 sievietes.”*³⁰

Lai arī Latvijā netika pieņemti tiesību normatīvi, kas pēc likuma pieprasīja sievietēm atteikties no darbvietām konkrētās nozarēs, lai atbrīvotu darbavietas kara veterāniem,³¹ tomēr presē samērā bieži bija lasāmi aicinājumi sievietēm atstāt amatus valsts iestādēs par labu karavīriem.

Studentu trūcīgie finansiālie apstākļi un aizņemtība darbā bija aktuāls temats arī preses slejās visā LU darbības laikā. Piemēram, laikrakstā “Students” 1923. gadā atzīmēts, ka *“students vai studente ir spiesta vispirms vest grūtu, līdz ārprātam bendējošu ciņu dēļ dienšķas maizes un tad tikai domāt par studijām”*.³² Raksturīgu studentu dzīves aspektu novērojusi arī amerikāņu žurnāliste Nellija Gārdnere, kura Rīgā ieradusies

1922. gada ziemā.³³ N. Gārdnere liecināja, ka jaunie studenti un studentes nereti bija spiesti lūgt vecākiem, kas pārsvarā bija ļoti trūcīgi zemnieki, sūtīt pārtiku no mājām.³⁴ Arī studenšu personas lietas apliecina, ka smago materiālo apstākļu dēļ studenti lielā mērā bija atkarīgi no vecāku materiālā atbalsta. Dokumentos atrodamas liecības, ka studentēm bieži nācās doties uz vecāku mājām laukos, tādējādi uz kādu laiku pārtraucot studijas. Studente Austra Ozola, lūgdama 1922. gadā viņu atkārtoti ieskaitīt Medicīnas fakultātē, norādījusi:

*“Manu ārkārtīgi sarežģīto un smago materiālo apstākļu dēļ, biju spiesta divus pēdējos gadus pavadīt ārpus Rīgas vecāku mājās.”*³⁵

Jāatzīmē, ka studiju procesu paildzināja arī dažādi kuriozāki gadījumi saistībā ar studiju maksu. Ķīmijas nodaļas studente Elza Jansone, piemēram, laika trūkuma dēļ naudu par studijām esot iedevusi šveicaram ar lūgumu samaksāt viņas vietā (lietā gan nav konkrētizēta ne šveicara personība, ne tas, kuras iestādes šveicars viņš bijis). Šveicars, savukārt, studentes naudu esot piesavinājis, un studente lekciju naudas nesamaksāšanas dēļ 1923. gada 15. janvārī izslēgta no universitātes.³⁶ Šāds lēmums nozīmēja, ka sieviete varēja lūgt viņu atkārtoti ieskaitīt studentu skaitā tikai nākamajā semestrī.

Viens no biežākajiem studiju procesa pagarinājuma iemesliem bija dažādi studenšu ģimenes apstākļi – grūtniecība, bērnu audzināšana, radnieku slimības, vīra nespēja strādāt u. tml. Studiju dokumentācijas izpēte liecina, ka absolūts vairākums sieviešu, uzsākot studijas, bija gados jaunas un neprecējušās, tomēr jau tuvāko gadu laikā viņas izveidoja ģimeni. Bērnu audzināšana ierasti bija sievas pienākums, tādēļ tas bija viens no biežākajiem iemesliem, kāpēc studentes uz laiku pārtrauca savu izglītāšanos universitātē. Studenšu personas lietas

tāpat rāda, ka neparasta nebija situācija, kad sievietes pārtrauca studijas, lai uzturētu ģimeni, tādējādi ļaujot studēt vīram. Iespējams, tas apliecina valdošo uzskatu, ka vīriešiem tomēr bija lielākas izredzes atrast darbu, tādēļ vīrieša izglītība bija prioritāra.

Ikdienas rūpes neizbēgami ietekmēja arī pašu studenšu veselību. Būtiski, ka dažādu slimību (piemēram, tīfa) izplatību veicināja arī ilgstošās kara norises un tā sekas Latvijas teritorijā. Vairākums personas lietu gan nesatur detalizētāku informāciju par slimību raksturojumu, tomēr ievērojams skaits lietu ļauj secināt, ka studenšu vidū izplatītākās bija infekcijas slimības – gripa, pleirīts, tuberkuloze, dažādi iekaisumi. Daudzas studentes slimoja ar nervu kaitēm. Pašas studentes nervu kaites pamatojušas ar to, ka darbu nākas apvienot ar intensīvām studijām, lai gan ir atrodami arī personiskāki skaidrojumi, kā vecāku nāve, laulības šķiršana, pat nelaimīga laulība ar vīru alkoholiķi.³⁷ Savukārt neilgi pēc iestāšanās LU bermontiādes laikā sprāgstoša granātas šķemba nonāvējusi Emmas Vitenbergas-Traubergas³⁸ četrus gadus veco meitu. Šis traģiskais gadījums nebija tik ātri un viegli aizmirstams, tādēļ studijas tika te pārtrauktas, te atkal turpinātas.³⁹ Ja studentēm tika diagnosticētas nervu slimības, ārsti parasti rekomendēja vismaz pusgadu atpūtas, kas, protams, nozīmēja studiju pārtraukumu. Turklāt redzams, ka šādi pārtraukumi ņemti vairākkārt. Sieviešu slimošana, ko ietekmēja smagās studijas un algots darbs, veicināja diskusijas sabiedrībā, tomēr tajās netika apspriesta mūžīgo studentu problēma, prasot meklēt risinājumus šai situācijai, bet tika aktualizēti tradicionālie uzskati par sievietes lomu sabiedrībā. Latvijā joprojām bija izplatīti konservatīvie uzskati par sievietes lomu sabiedrībā un ģimenē, kādi bija raksturīgi laika posmam pirms Pirmā pasaules kara. Demogrāfiskās situācijas dēļ, ko noteica milzīgs iedzīvotāju zaudējums kara laikā, tika pastiprināti uzsvērti

sievietes mātes loma, kas it kā nebija savienojama ar studenšu un sabiedriski aktīvu sieviešu dzīvi.

Mūžīgo studentu problēmas risinājumi

Ilggadējo studentu jeb mūžīgo studentu problēma rosināja diskusijas arī publiskajā telpā. Presē, pirmkārt, bija lasāmi pašu studentu un pasniedzēju viedokļi un aicinājumi reformēt studiju programmas. Pārsvārā tās bija prasības sabalansēt lekciju, praktisko darbu un semināru skaitu semestrī vai atteikties no lekcijām, kuras ir mazāk atbilstošas konkrētām studiju programmām. Atsevišķos gadījumos izskanēja ierosinājumi mainīt lekciju lasīšanas laiku – vienu semestri rītos, otru semestri – vakaros, tas vismaz daļēji spētu atvieglot strādājošo studentu iespējas apmeklēt lekcijas.⁴⁰ Visas LU fakultāšu nodaļas un mācību programmas starparu periodā piedzīvoja vairākas reorganizācijas, kas liecināja par universitātes vadības vēlmi atrast optimālo risinājumu sekmīgām studijām, bet tomēr nedeva vēlamus rezultātus.

Viedokļus par mūžīgajiem studentiem izteica arī sabiedrība. Jau iepriekš minēts, ka publiskajā vidē bija vērojamas raizes par studentu grūtajiem materiālajiem apstākļiem, saspringto dzīvesveidu, apvienojot algotu darbu un studijas, kas kopumā kavēja studiju beigšanu. Piemēram, 1927. gadā novērots: “*Students gandrīz viss ir mūžīgi aizņemts ārpus Universitātes, protams, lielāko tiesu tam par cēloni mūsu saimnieciskie apstākļi, bet tas ir kaitējis un kaitēs akadēmiskai dzīvei, ja viņas loceklis izšķiedīs spēkus ikdienišķā dzīvē savas eksistences dēļ.*”⁴¹ Tomēr vērā ņemama bija lasītāju kritika, ka mācību process ievielkas, jo studenti nevelta tam pienācīgu laiku. Samērā bieži lasāms uzskats, ka studentu starpā bija izplatīta dzeršana un izklaides, nevis nopietna studēšana, un

tas radīja uztraukumu par šo ilggadējo studentu uzturēšanu, kas bija slogs nodokļu maksātājiem.⁴²

LU bija autonoma iestāde, tomēr tās budžetu daļēji veidoja valsts piešķirtie līdzekļi. Tādējādi LU problēmas veicināja arī Saeimas deputātu debates. Deputāti jau 20. gadu vidū konstatēja, ka universitātes beidzēju skaits ir ārkārtīgi mazs un trūkst speciālistu dažādās valstij nozīmīgās nozarēs.⁴³ Vienlaicīgi debatēs tika rosinātas pārdomas par ārkārtīgi lielo studentu skaitu, kas radīja slogu valsts budžetam, turklāt studenti, kuru studiju process ieilga, tikai palielināja valsts finansiālos izdevumus. Diskusijas labi raksturoja deputāta Kārļa Dēķena izteiktās raizes 1925. gadā:

"[...] augstskola tomēr nedod tik daudz darbinieku, cik mums vajaga un vienam beidzējam līdzī no augstskolas aiziet 5 nebeidzēji. Arī tie, kas augstskolu beidz, būs to apmeklējuši caurmērā 6–7 gadus. Cik tad mums izmaksā viens augstskolas beidzējs?"⁴⁴

Turpinājumā K. Dēķens⁴⁵ prognozēja, ka tuvākajā laikā viens universitātes students valstij "izmaksās apmēram vienu miljonu rubļu vai vēl vairāk".⁴⁶

Lai risinātu studentu finansiālās problēmas, kas veidojās kā pamats mūžīgo studentu jautājumam, jau kopš LU dibināšanas laika gaitā dažādas studentu grupas bija atbrīvotas no lekciju naudas maksāšanas. Pirmām kārtām šādas priekšrocības tika piešķirtas Neatkarības kara dalībniekiem, atlaižot vienu gadu lekciju naudas: brīvprātīgajiem pilnībā, mobilizētajiem – pusi lekciju naudas.⁴⁷ Savukārt studentēm bija salīdzinoši grūtāk iegūt LU vai valsts dotēto palīdzību, jo arī Kultūrkapitāla fonda piešķirtās stipendijas (aizdevumi), kas bija jāatmaksā ar procentiem piecu gadu laikā pēc studiju beigšanas, primāri tika izsniegtas Neatkarības kara dalībniekiem. Turklāt tika norādīts, ka stipendiju skaits ir ierobežots,

un arī to iegūšanas process bija sarežģīts, piemēram, studenti ne vienmēr spēja iesniegt nepieciešamos dokumentus, tai skaitā apliecības par ģimenes un mantiskajiem apstākļiem.⁴⁸

Palīdzība studentiem tika sniegta arī ar dažādu ziedojumu palīdzību. Piemēram, ar Amerikāņu palīdzības organizācijas, ASV Jaunekļu kristīgās savienības un Jaunavu kristīgās savienības un ASV Sarkanā Krusta palīdzību tika vākti līdzekļi studentu apgādei ar apģērbu un pārtiku šim mērķim ierīkotajās studentu virtuvēs, kā arī grāmatu iegādei.⁴⁹ Tāpat studenti paši veidoja dažādas organizācijas, kuru mērķis bija materiālā palīdzība studentiem. Viena no šādām organizācijām bija, piemēram, Žīdu palīdzības kase. Līdzīgas organizācijas tika veidotas arī latviešu, vācu, krievu un lietuvišu studentiem.

Kopumā gan jāatzīst, ka dažāda materiālā palīdzība studentiem bija īslaicīga un nespēja atrisināt studentu finansiālās problēmas, kuru dēļ studenti bija spiesti nepilnvērtīgi pievērsties mācību procesam.

Secinājumi

Latvijas Universitāte pirms Otrā pasaules kara Latvijā kļuva par nozīmīgāko zinātnes centru, sagatavojot dabaszinātņu, humanitāro un tehnisko zinātņu speciālistus, kas bija nozīmīgs devums jaunās valsts saimnieciskajā un kulturālajā attīstībā.

Tomēr universitātes darbu raksturoja vairākas būtiskas problēmas, tai skaitā ilggadējie studenti. Ilggadējo jeb mūžīgo studentu problēmu spilgti atspoguļo 1919.–1920. gadā mācības uzsākušo studentu personas lietas, kas atklāj ievērojamu skaitu gadījumu, kad studiju process ieldzījis vairāk nekā dekādi un pat turpinājies no LU dibināšanas līdz tās pastāvēšanas beigām, tas ir, līdz padomju okupācijai 1940. gadā, kad Latvijas Universitāti

pārdēvēja par Latvijas Valsts universitāti. Studentu personas lietas rāda, ka mūžīgo studentu fenomens veidojās par raksturīgu problēmu tieši studenšu vidū, kurām studijas Latvijas Universitātē bija pirmā pilnvērtīgā iespēja studēt tepat Latvijas teritorijā.

Ieilgušos sieviešu studiju procesus raksturoja bieži studiju pārtraukumi dažādu iemeslu dēļ. Sekmīgu studiju procesu ietekmēja dažādas LU iekšējās problēmas – telpu, mācību līdzekļu, pasniedzēju trūkums, latviešu valodas prasmes (šie iemesli bija īpaši raksturīgi LU darbības pirmajos gados), lekciju, semināru un praktisko darbu noslodze. Studenšu lietas sniedz ieskatu arī par dažādu ārējo apstākļu ietekmi uz studijām LU. Līdzās ģimenes apstākļiem, sieviešu veselības stāvoklim un sociālajiem apstākļiem kā viena no nozīmīgākajām studenšu problēmām atklājas nodarbinātība. Algots darbs kavēja apmeklēt lekcijas, vienlaicīgi zemais atalgojums liedza sekmīgi samaksāt studiju maksu, turklāt sievietes biežāk

atradās bezdarba apstākļos, jo priekšroka tika dota vīriešu darbaspēkam.

Lai arī attiecīgā laika prese pieskaras ilggadējo studentu problēmai, tomēr tajā runāts vispārīgi par visiem studentiem kopumā, neizšķirot ne studentes sievietes, ne studentus vīriešus. Sabiedrībā gan bija vērojama jautājuma aktualizēšana par studenšu biežo slimošanu. Rezultātā tika uzsvērta sieviešu nespēja būt mātēm, kuras dzemdētu veselus bērnus.

Kopumā studējošo sieviešu skaits visā starpkaru periodā saglabājās augsts, kas apliecināja, ka pakāpeniski tika izprasta izglītības nozīme sievietes politiskās, garīgās un finansiālās patstāvības centienu realizēšanā. Tomēr ilggadējo studenšu piemērs rāda, ka pēckara Latvijas sabiedrībā ikdienas dzīves sociālās un ekonomiskās grūtības lielākā mērā ietekmēja sievietes, apliecinot, ka studentes zināmā mērā palika viena no sociāli neaizsargātākajām sabiedrības daļām, rezultātā studenšu studiju procesi ielga vairāk nekā dekādi.

ATSAUCES UN SKAIDROJUMI

- ¹ Raksta pamatā ir autorei maģistra darbs “Sievietes Latvijas inteliģencē: Latvijas Universitātes studenšu sociālais portrets 1919–1920” (Latvijas Universitāte, 2016), darba zinātniskais vadītājs – profesors Ēriks Jēkabsons.
- ² Sākotnēji 1919. gada septembrī dibinātā augstākā mācību iestāde tika nosaukta par Latvijas Augstskolu. Savukārt Latvijas Universitātes nosaukumu tā ieguva 1923. gada 27. martā, kad Saeima izsludināja apstiprinātu augstskolas Satversmi. Literatūrā LU nosaukums tiek lietots arī attiecībā uz laiku pirms augstskolas Satversmes izsludināšanas.
- ³ Medicīnas fakultātes sākotnējās darbības posmā tika pieņemts mācību plāns, kas paredzēja piecu gadu studijas. Tomēr 1922. gada 29. maijā Medicīnas fakultāte nolēma pagarināt studiju laiku līdz sešiem gadiem. Tāpat tika nolemts, ka studenti, kas iestājušies pirms jaunās mācību programmas apstiprināšanas, nobeigs studijas pēc vecā mācību plāna. Arī Arhitektūras fakultātē vēlāk studijas tika paildzinātas – sākotnēji līdz pieciem gadiem, vēlāk līdz septiņiem gadiem.
- ⁴ Latvijas Universitāte 90 gados: dzīve. Rīga 2009, 63. lpp.
- ⁵ Ibidem.
- ⁶ HEINRIHS STRODS (red.). Latvijas Valsts universitātes vēsture, 1940–1990. Rīga 1999, 37. lpp.
- ⁷ HEINRIHS STRODS. Latvijas Universitāte (1919–1940). In: ALBERTS VARSLAVĀNS (red.). Latvijas Universitāte, 75. Rīga 1994, 59. lpp.
- ⁸ Piemēram, aplūkojot personas lietas 650 vīriešiem, kuri studijas uzsāka 1919./1920. gadā, redzams, ka viņu vidējais mācību ilgums bija 7,5 gadi. Turklāt studiju beidzēju skaits bija procentuāli lielāks – 53%. No 610 aplūkotajām sievietēm studijas beidza 265 jeb 43% studenšu.

Šie skaitļi gan nevar būt pilnīgi precīzi, jo nav aplūkotas visu 1919./1920. gadā studijas uzsākušo studentu mācību gaitas.

- ⁹ 1919. gada rudens semestri bija 577 studenti vīrieši. 1919./1920. gada pavasara semestra beigās LU tika reģistrētas 650 sievietes un 704 vīrieši. Vīriešu skaits būtiski pieauga, jo daļa karavīru bija atbrīvoti no armijas dienesta. Turpmākajos semestros studējošo vīriešu skaits ievērojami pieauga un pārsniedza sieviešu skaitu, tomēr nākamajos gados sieviešu īpatsvars stabili turējās nedaudz vairāk par 30%. Latvijas Universitātes piecgadu darbības pārskats: 1919–1924. Rīga 1925, 344.–347. lpp.
- ¹⁰ Sievietēm Krievijas impērijā 19. gadsimtā vienīgā iespēja iegūt augstāko izglītību bija doties uz ārzemēm – visbiežāk uz Šveici un Franciju. Krievijas augstskolu centros Maskavā un Pēterburgā ar 19. gadsimta otro pusi sāka darboties Augstākie sieviešu kursi un citas speciālas mācību institūcijas, kur sievietes varēja iegūt zināšanas augstskolas programmas apmērā, bet ne augstskolas diplomu. Krievijas augstskolas sāka uzņemt sievietes tikai pēc monarhijas likvidēšanas 1917. gadā, tai skaitā uz Maskavu evakuētais Rīgas Politehniskais institūts un 1918. gadā vācu okupācijas varas dibinātā Baltijas Tehniskā augstskola Rīgā, – šajās augstskolās studentiem tepat Latvijas teritorijā bija iespējams apgūt tikai tehniskās zinātnes. Tehniskās zinātnes tika pasniegtas arī Latvijas Augstskolā, ko padomju vara izveidoja 1919. gada februārī.
- ¹¹ Rakstā aplūkotas 610 studenšu personas lietas.
- ¹² Zelmas Ungures pagaidu apliecība. Latvijas Nacionālais arhīvs, Latvijas Valsts vēstures arhīvs, Rīga (turpmāk – LNA LVVA), 7427-1-203, 12. lp.v
- ¹³ Elfrīdas Stepes lūgumi Latvijas Universitātei. LNA LVVA, 7427-1-460, 1., 4.–5., 7.–9., 16.–17. lp.
- ¹⁴ 15 gados Latvijas universitāti beiguši 4264. In: Rīts, 28.09.1934., 7. lpp. Pati Latvijas Universitātes vadība atzina problēmu, ka ļoti daudziem studentiem mācības ir ieilgušas. Tomēr tas, ka absolventu skaits nebija liels (visā LU darbības periodā tas saglabājās vidēji 30%), tika uzlūkota nevis kā būtiska problēma, bet kā raksturīga situācija visām augstskolām. Turklāt kopējais LU absolventu skaits tika vērtēts kā pozitīvs rādītājs. Latvijas Universitāte divdesmit gados, 1919–1939. Rīga 1939, 63. lpp.
- ¹⁵ Studiju dokumentācija samērā bieži ir nepilnīga. Ne visiem mācību procesu pārtraukušajiem studentiem matrikulā ir norādīts studiju pārtraukšanas iemesls. Turklāt studentu personas lietas rāda, ka studijas tika pārtrauktas uz laiku vai pilnībā arī pēc pašu studentu lūguma, tomēr aplūkotajās matrikulās šādi aspekti nav norādīti.
- ¹⁶ Uja. Neapskaužams stāvoklis. In: Students, 13.12.1922., 5. lpp.
- ¹⁷ Pārskatā par universitātes darbību 1921. gadā konstatēts, ka Mehānikas fakultātē tikai 29% lekciju tika pasniegtas latviešu valodā, Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātē – 38%, Inženierzinātņu fakultātē – 43%, Ķīmijas fakultātē – 45%, bet Medicīnas fakultātē – 52%. PER BOLIN. Between National and Academic Agendas: Ethnic Policies and ‘National Disciplines’ at the University of Latvia, 1919–1940. Huddinge 2012, p. 119.
- ¹⁸ BOLIN, Between National and Academic Agendas, p. 127.
- ¹⁹ Ibidem.
- ²⁰ No 610 aplūkotajām studentēm 123 jeb 20% bija ebreju tautības studentes.
- ²¹ Leas Rašales lūgums Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes padomei. LNA LVVA, 7427-1-328, 4. lp.
- ²² Esfiras Libermanes matrikula. LNA LVVA, 7427-1-285, 23. lp.
- ²³ Idas Horones matrikula. LNA LVVA, 7427-1-927, 7. lp.v
- ²⁴ Leontīnes Bērziņas lūgums Filoloģijas un filozofijas fakultātei 1935. gada 24. septembrī. LNA LVVA, 7427-1-1238, 14. lp.
- ²⁵ Miras Lahovičas lūgums Latvijas Universitātei 1922. gadā. LNA LVVA, 7427-1-616, 2. lp.
- ²⁶ Mīnņas Miķelsones lūgums Filoloģijas un filozofijas fakultātei 1931. gadā. LNA LVVA, 7427-1-2232, 14. lp.
- ²⁷ Mildas Kapeles lūgums Latvijas Augstskolas rektoram 1920. gada 16. jūnijā. LNA LVVA, 7427-1-1198, 3. lp.

- ²⁸ Mildas Kapeles lūgums Latvijas Augstskolas rektoram 1920. gada 16. jūnijā. LNA LVVA, 7427-1-1198, 3. lp.
- ²⁹ INETA LIPŠA. Seksualitāte un sociālā kontrole Latvijā 1914–1939. Rīga 2014, 223. lpp.
- ³⁰ AIGA BĒRZIŅA. Latvijas sieviešu palīdzības korpuss: izveide un darbība 1919–1920. Bakalaura darbs. Latvijas Universitāte. Rīga 2013, 57. lpp.
- ³¹ Šāds likums, piemēram, tika pieņemts Austrijā 1919. gadā. 20. gadu beigās un 30. gadu sākumā, saasinoties pasaules ekonomiskajai krīzei, tika rosināts atlaist vienu no laulātajiem, ja abi strādātu valsts pārvaldē. Acīmredzami šāds lēmums tiktu vērsti pret sievietēm, jo viņas pelnīja mazāku algu. LIPŠA, Seksualitāte un sociālā kontrole Latvijā 1914–1939, 223.–232. lpp.
- ³² PAULA SKULTE. Pārbaudījumu dienas. In: Students, 28.09.1923., 5. lpp.
- ³³ Sikāk sk.: ĒRIKS JĒKABSONS. Dzīves ainas Rīgā 1922. gada februārī: Nellijas Gārdneres liecība. In: Latvijas Arhīvi 2014, Nr. 3, 118.–148. lpp.
- ³⁴ Ibidem, 121. lpp.
- ³⁵ Austras Ozolas lūgums Medicīnas fakultātei 1924. gada 6. oktobrī. LNA LVVA, 7427-1-321, 8. lp.
- ³⁶ Elzas Jansones lūgums Ķīmijas fakultātei 1923. gadā. LNA LVVA, 7427-1-1218, 12. lp.
- ³⁷ Maijas Grosbergas lūgums Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātei 1931. gadā. LNA LVVA, 7427-1-1135, 17. lp.
- ³⁸ Emma Vitenberga-Trauberga (prec. Liekne, 1886–1942) bija pazīstama latviešu pedagoģe un izglītības darbiniece. Starpkaru periodā bijusi ilggadēja (1919–1934, 1940–1941) Rīgas 3. ģimnāzijas direktore. Filozofijas un literatūras kandidātes grādu ieguva 1912. gadā, studējot Briseles Jaunās universitātes Sabiedrisko zinātņu fakultātes Filozofijas un filoloģijas nodaļā. 1919. gada rudenī E. Vitenberga-Trauberga uzņēma LU Pedagoģijas nodaļā, jo viņas Beļģijā iegūtā izglītība Latvijā netika atzīta. Sikāk sk.: GUNTA MARIHINA, ALĪDA ZIGMUNDE. Emmas Lieknas (1886–1942) pedagoģiskā darbība un devums izglītības attīstībā Latvijā. In: RTU Zinātniskie raksti 2015, Nr. 25, 62.–67. lpp.
- ³⁹ MARIHINA, ZIGMUNDE, Emmas Lieknas (1886–1942) pedagoģiskā darbība un devums izglītības attīstībā, 63. lpp.
- ⁴⁰ Uja. Neapskauzams stāvoklis. In: Students, 13.12.1922., 5. lpp.
- ⁴¹ Universitāte svētkos. In: Students, 27.09.1927., 2. lpp.
- ⁴² Šāds viedoklis gan vairāk tika attiecināts uz studentiem vīriešiem, jo īpaši korporāciju biedriem, nevis studentēm sievietēm.
- ⁴³ Līdz pat 20. gadu beigām par nozīmīgāko problēmu bieži tika atzīts vidusskolu skolotāju trūkums. Kaut gan skolotājus Latvijā sagatavoja arī dažādos semināros un institūtos, tomēr likums noteica, ka par pilntiesīgiem vidusskolu skolotājiem var kļūt personas ar augstāko izglītību, ko varēja iegūt Latvijā Universitātē.
- ⁴⁴ Latvijas Republikas Saeimas VIII sesijas 17. sēde. 1925. gada 15. maijs. Kārlis Dēķens. 639. sleja. In: Latvijas Republikas Saeimas stenogrammas, VIII. sesija. Rīga 1925.
- ⁴⁵ Kārlis Dēķens (1866–1942) pārstāvēja Latvijas Sociāldemokrātisko strādnieku partiju, kuras retorikā bija samērā izteikta Latvijas Universitātes kritika, ņemot vērā, ka LU pasniedzēji un studenti pārsvarā līdz pat padomju okupācijai atbalstīja un pārstāvēja pilsoniskos, labējos un nacionālistiskos spēkus.
- ⁴⁶ Latvijas Republikas Saeimas VIII sesijas 17. sēde.
- ⁴⁷ Latvijas Universitāte divdesmit gados, 1919–1939, 75. lpp.
- ⁴⁸ Ibidem, 79. lpp.; ED. FELDBERGS. Studentu palīdzības kase. In: Studentu dzīve, 01.11.1925., 122. lpp.
- ⁴⁹ ĒRIKS JĒKABSONS. Amerikas Savienoto Valstu Jaunekļu kristīgā savienības (YMCA; *Young Men Christian Association*) un Jaunavu kristīgās savienības (YWCA; *Young Women Christian Association*) darbība Latvijā 1920.–1922. gadā. In: Latvijas Arhīvi 2009, Nr. 4, 31.–62. lpp.

SUMMARY

UL in the interwar period was characterized by two major problems. Firstly, the low number of graduates, and the other major problem was the so-called “eternal students” – the students, whose study process often dragged on for over a decade. UL rules determined that the study term was four years, in the Faculty of Medicine – six. The average study duration for graduating females was 9.7 years. There were some students who managed to graduate only with the onset of Soviet or German occupation time. UL rules determined that to study continuously one was allowed the maximum of eight years, thus, studies were characterized by frequent study breaks.

In official study documentation, the study breaks were justified in case of failing to pass exams, with a minimum or non-payment of lecture fee. However, students' application, CV, medical or employment references disclose more detailed reasons for study interruptions. These reasons can be conditionally divided into two categories: the UL internal problems and students' personal circumstances. Successful study progress was interfered with by lack of premises at the UL, shortage of study materials, dense schedule of lectures and seminars, high lecture fee. A significant proportion of female students were affected by lacking the sufficient knowledge of Latvian language. A great part of them were students of Jewish origin from territory of Latgale, Belarus and Lithuania, who primarily spoke Yiddish and Russian. The UL regulations stipulated that lectures were to be held and candidate's work submitted in Latvian.

Female students often were affected by different personal circumstances. The absolute majority of them were forced to work in order to be able to secure livelihood and to pay for their studies. Employment interfered with lecture attendance, passing exams, and submitting candidates' works in time. A large proportion of female students were teachers or officials – professions that provided permanent but small salary, as a result, it was difficult to pay for studies. Sources often give evidence that students were forced to go to the countryside because of their poor material circumstances, thus interrupting their studies for a certain period of time.

The study process was also influenced by various family circumstances – pregnancy, parenting, illness or death of a relative, etc. Balancing job with intensive studies also affected health of female students. Women mostly were suffering from various infectious diseases – flu, tuberculosis, pleurisy, different inflammations. Besides, in the early period of the UL, the illnesses spread due to difficult social conditions in the post-war Latvia. A significant number of female students suffered from various nervous ailments, explained by students themselves as a result of intensive studies and additionally holding a job. However, documents also show some more personal explanations, like death of a parent or divorce. Significantly, that “eternal student” phenomenon was a topical subject of publish discussion in press, as well as among *Saeima's* deputies who expressed a concern regarding the budget of UL, its misuse by maintaining long-time students, calling for defining more strict admission criteria to the UL. Another topical subject was the shortage of professionals, especially teachers, the problem was aggravated by the small number of graduates and numerous long-time students.